

Színészmúzeum Váradon

A Varga Vilmos és művésztársai – Partiumi Színházi Gyűjtemény egy november végi esős késő délutánon nyílt meg a nagyváradi Pável utca 10. szám alatti épület emeleti részén. A múzeum a nagyváradi színházi élet néhány meghatározó egyéniségének, színészeknek és rendezőknek állít emléket.

A kinti szürkeség ellenpontjaként a várva várt színészmúzeum gyönyörűen berendezett termeiben ragyogás és öröm, no meg a megidézett emlékek hatására egy-egy csillogó könnycsepp a jelen lévő barátok, rokonok szemében, akik szeretettel gondoltak vissza a régi időkre és a közelmúltra, a művészekre, hajdani színházi előadásokra, mozzanatokra.

A Kiss Stúdió Színház és a Partiumi Keresztény Egyetem (PKE) együttműködése jóvoltából **Kiss Törék Ildikó** színművész, a Kiss Stúdió vezetője és egyik alapítója kezdeményezésére létrejött nagyváradi színészmúzeum állandó kiállítása bemutatja Papp Magda, Halasi Erzsébet, V. Csíky Ibolya, Belényi Ferenc, Földes László, Gábor József, Gábor Katalin, Mogyoróssy István, Varga Tibor László és Varga Vilmos pályáját. Ereklék, jelmezek, fényképek, premierajándékok, díjak, írásos dokumentumok, műsorfüzetek tanúskodnak e művészi utak fontos eseményeiről, a színé-

Brendus Réka,
Kiss Törék Ildikó,
Pálfi József
a megnyitó-
ünnepségen



szi pályák varázslatos, olykor küzdelmes, olykor gyönyörűséges világáról. Megszemléltető Varga Vilmos ikonikus Villon-figurájának jelmeze, a Halasi Erzsébetről készült portré, melyet Torkos István festett meg, és még sok minden más.

Együtt lenni a régi játszótársakkal

A (járványhelyzet miatt zárt körű) nyitóünnepségen Kiss Törék Ildikó, a színészmúzeum megálmodója elmondta: „Öt esztendővel ez előtt fogalmazódott meg bennem a gondolat, hogy ezt a csodálatos, de mulandó pillanatot, amit színészi játéknak hívunk, valamilyen módon mégis megőrizzük. Színészmúzeum létezik Budapesten, Kecskeméten, Miskolcon, nem mi találtuk ki, de jelenleg itt, Nagyváradon, a Partiumban, és tudomásom szerint Erdélyben sincs még hasonló intézmény. Azt szerettük volna, ha a mi tájaink színházi életére való emlékezés is méltó teret kap. A mostani megnyitó reményeink szerint egy hosszú folyamat első mozzanata, hiszen sokkal többen vannak, akikre emlékeznünk kell. A több mint 220 esztendő váradi színházi életéből most a közelmúltban itt élt és alkotó színészek alakjai elevenednek meg a kiállított tárgyak, a szöveges emlékezések, fényképek és hangzó anyagok jóvoltából. Általuk felsejlik egy jelentős korszaka a Körös-parti teátrumnak. Ha átböngészik majd a tárlókban látható tárgyakat, kinyitogatják a fiókokat, szembenéznek a képekkel, talán mint ha élővé varázsolnánk az egykori aktorokat. Külön öröm számunkra, hogy éppen a partiumi egyetem ad otthont a színházi gyűjteménynek, ezáltal lehetőséget is, hogy a fiatal nemzedék is részesévé váljék az elődök által teremtett színháztörténetnek. (...) A kiállítás reményeink szerint élő tér lesz, helyet ad különböző eseményeknek, ily módon összekapcsolva múltat és jelent.”

Megköszönte a magyar kormány, a Nemzetpolitikai Államtitkárság, a Bethlen Gábor Alap nagyvonalú, bőkezű támogatását, amely nélkül nem jöhetett volna létre a színházi gyűjtemény. Köszönetet mondott az egyetemnek,



Emlékek és emlékezők

hiszen hosszas keresgélés, kutakodás után a PKE ajánlotta fel a megfelelő teret. Köszönet járt természetesen az egykori színészek hozzártatózóinak a kiállítás anyagának adományozásáért, és nem utolsósorban a Kiss Stúdió kis csapatának a megfeszített munkáért. Kiss Török Ildikó hozzáfűzte: „Reménykedünk a folytatásban, az emlékezés terének bővítésében. Hiszen e hely mindannyiunk létének, önazonosságának tanúja, anyanyelvünk, sok évszázados kultúránk apró jele is. Valahányszor végignézek a tárgyakon, fényképeken, relikviákon, mindannyiszor fölsejlik bennem egy-egy emlék, és örvendezve újra együtt élek a régi játszótársakkal. Kívánom mindenkinek, hogy hasonlóképpen teljék el a lelke az emlékezés örömeivel.”

Brendus Réka, a magyarországi Nemzetpolitikai Államtitkárság főosztályvezetője köszöntőjében kifejtette: „Ha már Shakespeare szerint színház az egész világ, akkor fordítva is igaz kell hogy legyen: azaz hatalmas világ a színház. Olyannyira hatalmas, hogy nemzedékek egész sora éli meg, él benne, és őrzi a színház nagy alakjainak emlékét. (...) Erdély színházi élete, múltja és jelene már rég megérett arra, hogy egységes rendszerben, dokumentáltan a jövő számára is elérhetővé váljon. Hogy ennek első ötlete épp a Pece-parti Párizsban pattant ki, az sem véletlen, hisz Kolozsvár mellett Nagyvárad volt a XVIII–XIX. századi arisztokrácia szórakoztatására kibontakozó színházi élet egyik bölcsője. (...) És mint minden kezdet, ez sem nehézségektől mentes. Egyelőre kis léptékben, magángyűjteményekre támaszkodva indul a Partiumi Színházi Gyűjtemény, de a hagyaték szinte kiaknázzhatatlan mélységeket rejt. A partiumi színjátszás kihívásai és története – ezen belül pedig híres

Varga Vilmos-relikviák



alakok még híresebb alakításai Papp Magdától Varga Vilmosig, Csíky Ibolyától Földes Lászlóig vagy Szombati-Gille Ottóig – várják, hogy a szélesebb közönség számára is hozzáférhető legyenek. (...) A színházi tér, a színház nagy személyiségei minden időben és minden rendszerben úgy tudtak nevetést csalni arcunkra vagy könnyet a szemünkbe, hogy abban a pillanatban, abban a szerepben, abban az érzésben nem volt sem rendszer, sem cenzúra, sem országhatár. Egyetlen dolog volt: színész és közönsége, ember és közössége. Emlékezni a színház nagyjaira, méltó helyet állítani a partiumi és erdélyi színház történetnek nem csupán nemes tett, de közösség iránti kötelesség is.”

Pálfi József, a PKE rektora hangsúlyozta: „A Partiumi Keresztény Egyetem a térség egyeteme óhajt lenni, és nemcsak az oktatás, hanem a Partiumot érintő kultúra, művelődés is nagyon fontos számunkra.”

A gyűjtemény alapítója a Kiss Stúdió Alapítvány. Első lépésként két termet rendeztek be a PKE által megvásárolt épületrészben, ám tovább szeretnék bővíteni a gyűjteményt, hiszen még rendelkezésükre áll néhány helyiség. A színészmúzeum főmunkatársa **Tavaszi Hajnal**, ő nyújtott hathatós szakmai segítséget, látta el a Kiss Stúdió csapatát hasznos, nélkülözhetetlen jó tanácsokkal. Egyelőre csupán előzetes regisztráció után látogatható a

(folytatás a következő oldalon)

Színészmúzeum Váradon

(folytatás az előző oldalról)

▶ legtöbb húsz személy befogadására alkalmas színészmúzeum, amely különféle kulturális eseményeknek, felolvasóesteknek, könyvbemutatóknak stb. is otthont ad, így élő térré válik a hely, összekapcsolván múltat és jelent.

Továtűnő pillanatok rögzítése

Néhány nappal a megnyitóünnepség után találkoztam Kiss Törék Ildikóval, hogy elbeszélgessünk arról, mit jelent számára ez a létesítmény, miért tartotta elengedhetetlenül fontosnak e gyűjtemény létrejöttét.

„Amikor az ember több időt eltölt már a színészi pályán, egyszer csak ráébred, hogy amint a színpadon legördül a függöny, rengeteg pillanat elszáll, tovatűnik. Áldott emlékü társam, Varga Vilmos többek között ami-

Varga Vilmos néhány jelmeze. Jobbról az első a legendás Villongúnya



att írta meg a könyveit, hogy rögzítsen valamit ezekből a pillanatokból, mozzanatokból. A '70-es, '80-as vagy még régebbi esztendőik előadásaiából alig maradt felvétel a Román Televízió magyar adásának archívumában. Amikor drága társam, Vilmos öt éve meghalt, kis idő elteltével elkezdtem emlékműsorokat tartani. Sok minden maradt Vili után. Arra gondoltam: mi lenne, ha összeállítanék egy gyűjteményt?”

Kiss Törék Ildikó ellátogatott a magyarországi Bajor Gizi Színészmúzeumba, az Országos Színháztörténeti Múzeumba és Intézetbe – szemlélődni, tapasztalatokat gyűjteni. Ám a váradi gyűjteményhez kellett megfelelő tér is. Ildikó sokat keresgélt, kutakodott, mígnem aztán „a Jóisten megmutatta a legjobb megoldást”. A PKE 2019 márciusában megvásárolta a már említett Pável utcai ingatlanrészt. Kiss Törék Ildikó nem sokkal ezután, májusban kérdezte meg a rektort, volna-e valamilyen hely a gyűjtemény számára, ismertette az elképzeléseit. Aztán az egyetem vezetősége hívta, hogy volna ez a belvárosi ingatlan.

„Elkezdtem a kiállítási tárgyak gyűjtését. Szóltam Bathó Idának, majd Papp Magda Békéscsabán élő lányának, Mogyoróssy Erzsikének és így tovább. Ida és Erzsike nagyon föllelkesült, örültek az ötletnek. Volt, akit picit nehezebb volt meggyőzni, ám aztán kialakult szépen minden. A relikviák jó helyre kerültek. Tavaszai Hajnal segítségét kértem a gyűjtemény kialakításában, az emléktárgyak elrendezésében stb., hiszen mindez járatlan ösvény volt számomra. Hajni mindenben segített, kezdve attól, hol legyen több kép, kevesebb szöveg, egészen a katalogizálásig. Hálás vagyok a fiamnak is, dr. Varga Zsombornak, aki most is mellettem áll, támogat.”

Elindulhatott hát a projekt. Ugyanaz a magyarországi mester készítette a váradi színészmúzeum tárlóit, aki a nagyszalontai Arany János Emlékmúzeum komódszerű fiókos vitrinjeit. 2019-ben volt a Kiss Stúdió Színház megalakulásának 25. évfordulója. Az ünnepség megszervezéséhez benyújtott pályázatba Ildikó belefoglalta a múzeumprojektet is. A magyarországi Miniszterelnökség Nemzetpolitikai Államtitkársága és a Bethlen Gábor Alap kiemelt státusban kezelte a pályázatot, tekintettel a Kiss Stúdió negyedszázados múltjára, eredményeire. ▶